

การเปรียบเทียบระดับภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจ
ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

A Comparison the Resilience Quotient levels of Undergraduate
students from Mahasarakham University.

วราพร เอรารวรรณ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และเพื่อเปรียบเทียบระดับภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่เพศและคณะวิชาต่างกันตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 661 คน จาก 15 คณะวิชา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้คณะวิชาเป็นชั้นในการแบ่ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่ง และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two- way ANOVA) ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.84, SD = .59$)
2. นักศึกษาเพศชายและหญิงมีคะแนนภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจไม่แตกต่างกัน และนักศึกษาแต่ละคณะวิชามีภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจต่างกัน โดยทุกคณะมีคะแนนสูงกว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์

คำสำคัญ : ภูมิต้านทานทางอารมณ์และจิตใจ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง

Abstract

The objectives of this research were to study the Resilience Quotient (RQ) level of undergraduate students from Mahasarakham University, and to compare the their RQ levels with different sex and different faculty. The samples were 661 undergraduate students from 15 faculties of Mahasarakham University using the stratified random sampling using the faculty in the division. Data analyzed by descriptive statistic, Mean and Standard deviation, Skewness and Kurtosis and statistical hypothesis testing using Two-way analysis of variance. Major findings were as follow:

1. Undergraduate students from Mahasarakham University have RQ score at high level ($M = 3.84, SD = .59$).
2. Male and female students have RQ score did not differ and students of each faculty have different RQ score which higher than the Faculty of Engineering

Keywords : Resilience Quotient (RQ), Two-way analysis of variance

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมหาสารคาม

บทนำ

เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ หรือการดำรงชีวิต บุคคลที่จมกับความทุกข์ มักจะมีปัญหาสุขภาพจิตตามมา แต่บุคคลที่พยายามหาทางออก ปรับตัว ปรับใจจะสามารถดำเนินชีวิตต่อไป โดยได้รับผลกระทบทางสุขภาพจิตน้อยกว่า ซึ่งการปรับตัวในภาวะวิกฤตต้องอาศัยภูมิคุ้มกันทางอารมณ์และจิตใจ หรือ RQ (Resilience Quotient) ซึ่งปัจจุบันมีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง เนื่องจาก RQ เป็นความสามารถในการฟื้นสภาพหรือปรับตัวอย่างรวดเร็วจากความเจ็บป่วย ความโศกเศร้าการเปลี่ยนแปลง หรือความโชคร้ายเพื่อกลับสู่ภาวะปกติ (bounce back) เป็นความสามารถเชิงบวกของบุคคลในการรับมือกับปัญหา ความเครียด ความล้มเหลว หรือการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงได้ ไม่ว่าจะเป็น การเจ็บไข้ได้ป่วย การสูญเสียคนรัก เป็นต้น (Rutter, 1985 cited in Earvolino-Ramirez, 2007; Merriam- Webster Dictionary, 2002: 596; American Heritage Dictionary, 2005; Khoshouei, 2009 อ้างถึงใน วราพร เอรารธรรม, 2553: 301)

สำหรับประเทศไทยมีการตระหนักถึงความสำคัญของภูมิคุ้มกันทางอารมณ์และจิตใจเป็นอย่างมากจึงมีการระดมผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเพื่อจัดทำเครื่องมือเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตคนไทยสำหรับเตรียมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตอันเป็นผลพวงจากภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น โดยเครื่องมือนี้ ช่วยให้ประชาชนได้ตรวจเช็คตนเองและช่วยให้รู้จักเฝ้าระวังตลอดจนรู้แนวทางการเสริมสร้างพลังสุขภาพจิต สำหรับเตรียมพร้อมเมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้น โดยพัฒนาแบบวัด RQ สำหรับผู้ใหญ่ อายุระหว่าง 25-60 ปี เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้ในการค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง และพัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะรับมือกับเหตุการณ์วิกฤตหรือความยากลำบากที่อาจเกิดขึ้นในชีวิต โดยแบบวัดนี้เป็นแบบลิเคิร์ต 4 ระดับ แบ่งมิติการวัดเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านกำลังใจและด้านการจัดการกับปัญหา ซึ่งจากผลการสำรวจวัดระดับ RQ ของคนไทยทุกภูมิภาคทั่วประเทศจำนวน 4,000 คน พบว่า 84-85% อยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่ต้องปรับปรุงด้านกำลังใจของคนไทยต่ำกว่าด้านอื่น คือ มีเพียง 10% เท่านั้น ซึ่งในกลุ่มนี้อาจจะต้องเพิ่มเติมทักษะการคิดบวกการมองเห็นคุณค่าของตนเองและครอบครัว การพูดคุยกับคนที่รักและห่วงใย เพื่อเพิ่มเติมความหวังและกำลังใจให้มากขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2552 อ้างถึงใน วราพร เอรารธรรม, 2553: 303)

นิสิตนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 17 – 22 ปี ซึ่งอยู่ระหว่างวัยรุ่นตอนปลายถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมักจะประสบปัญหาต่างๆ มากมายกับสิ่งเร้าภายในตัวและสิ่งเร้าภายนอกตัว การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เจริญเติบโตขึ้นฮอโมนเพศทำให้วัยรุ่นเกิดการสับสนต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, 2545 อ้างถึงใน ปิยะดี สัพพะบำรุง, 2547 อ้างถึงใน วราพร เอรารธรรม, 2553: 303) และยังมีปัจจัยหลายประการที่อาจทำให้นักศึกษาเหล่านี้เกิดความเครียดได้ เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเจ็บป่วย ปัญหาการติดสุราและยาเสพติด สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ทำให้เกิดความวิตกกังวล ความสับสนและความเครียด ทำให้ขาดสมาธิขาดความอดทน ผลการเรียนต่ำลงบางครั้งต้องพักการเรียน หรือพ้นสภาพนักศึกษา รวมทั้งการทำลายชีวิตตนเองด้วย (กรมสุขภาพจิต, 2552; สุภาณี เกตุเกล้า, 2544 อ้างถึงใน วราพร เอรารธรรม, 2553: 303)

นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบจากการวิจัยของ American College Health Association ที่พบว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่มักจะเกิดความเครียดซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนตามมาด้วยความยากลำบากในการนอนหลับให้สนิท ความเจ็บป่วย ความวิตกกังวลกับปัญหาของเพื่อนหรือของสมาชิกในครอบครัว เกิดภาวะซึมเศร้า และความวิตกกังวลกับเรื่องต่างๆ (American College Health Association, 2008 cited in Michele L. Pettit, 2009: 54) เมื่อพิจารณาเพศของนักศึกษาพบว่านักศึกษาเพศหญิงทำคะแนนจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ได้สูงกว่าเพศชาย ((Parker, Hogan, Eastabrook, Oke, & Wood, 2006 cited in Michele L. Pettit, 2009: 54) แต่นักศึกษาเพศชายมีการนอนหลับที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตลอดจนนอนหลับง่ายกว่านักศึกษาหญิง (Tsai & Li, 2004 cited in Michele L. Pettit, 2009 : 54)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกับยังไม่ได้มีการศึกษาภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคามและเปรียบเทียบระดับภูมิด้านทาน ทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาแต่ละคณะวิชาที่มีเพศต่างกัน ว่าจะมีภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจต่างกันหรือไม่ เพื่อจะนำข้อมูลมากำหนดแนวทางการเสริมสร้างภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชา อีกทั้งยังเป็นการเตรียมพร้อมให้แก่นักศึกษาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา หน้าที่การงาน ตลอดจน มีความสุขในชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีเพศต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในแต่ละคณะวิชา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่เพศต่างกัน จะมีระดับ ภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจ แตกต่างกัน
2. นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในแต่ละคณะวิชา จะมีระดับ ภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจ แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 661 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้คณะวิชาเป็นชั้นในการแบ่ง จำนวน 15 คณะ เลือกนักศึกษาโดยวิธีอาสาสมัคร (volunteer) ในแต่ละคณะวิชา อย่างน้อยสาขาละ 10 คน กระจายตามชั้นปี จึงได้ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 661 คน รายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแยกคณะวิชา

คณะวิชา	จำนวน	ร้อยละ
1. แพทย์ศาสตร์	16	2.4
2. พยาบาลศาสตร์	18	2.7
3. เกษตรศาสตร์	9	1.4
4. สัตวแพทยศาสตร์	11	1.7
5. สาธารณสุขศาสตร์	51	7.7

ตาราง 1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแยกคณะวิชา (ต่อ)

คณะวิชา	จำนวน	ร้อยละ
6. วิทยาศาสตร์	77	11.6
7. วิศวกรรมศาสตร์	76	11.5
8. สถาปัตยกรรม	54	8.2
9. วิทยาการสารสนเทศ	54	8.2
10. วิทยาลัยการเมืองการปกครอง	76	11.5
11. ศิลปกรรม	6	.9
12. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	63	9.5
13. การท่องเที่ยวและการโรงแรม	55	8.3
14. คณะบัญชีและการจัดการ	76	11.5
15. ศึกษาศาสตร์	19	2.9
รวม	661	100.0

เครื่องมือและการสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดภูมิทัศน์ทางอารมณ์และจิตใจ แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 63 ข้อ (ใช้เวลาทำประมาณ 30 นาที) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรมหรือความรู้สึก					
	5	4	3	2	1	0
0 ฉันรู้ตัวเองว่ากำลังคิดอะไรอยู่						
00 ฉันต้องฝืนใจทำในทุกๆ เรื่องที่ฉันไม่ยอมทำ						
000 ฉันไม่ใส่ใจต่อคำนิทาว่าร้ายของคนอื่น						

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มี 2 ลักษณะ ดังนี้

กรณีข้อความทางบวก จะให้คะแนนจาก 5, 4, 3, 2, 1 และ 0 กล่าวคือ

5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกมากที่สุด

4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกมาก

3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกบ้างเป็นบางครั้ง

2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกน้อย

1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกน้อยที่สุด

0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกเลย

กรณีข้อความทางลบ จะให้คะแนนจาก 0, 1, 2, 3, 4, และ 5 กล่าวคือ

- 0 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกมากที่สุด
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกมาก
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกบ้างเป็นบางครั้ง
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกน้อย
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกน้อยที่สุด
- 5 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกเลย

ขั้นตอนการสร้างแบบวัด

1. ผู้วิจัยสร้างแบบวัดแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 66 ข้อ ตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของ RQ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 22 ตัวบ่งชี้ โดยสร้างตัวบ่งชี้ละ 3 ข้อ รายละเอียดดังนี้

1.1 ความสามารถในการปรับอารมณ์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง 2) สามารถควบคุมและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม 3) มีความรับผิดชอบต่อการแสดงอารมณ์ของตนเอง 4) จัดการกับความรู้สึกและแรงกระตุ้นต่างๆ ได้ 5) รู้จักสร้างอารมณ์ขึ้นหรือหาวิธีผ่อนคลายให้ตนเอง และ 6) มีมุมมองต่อปัญหาในเชิงบวก

1.2 ความอดทนอดกลั้น ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 1) ทนทานต่อสภาวะกดดันหรือสถานการณ์ปัญหา 2) แสวงหาหนทางแก้ไขสภาวะกดดันหรือสถานการณ์ปัญหาได้ 3) สามารถรอคอยผลที่จะเกิดขึ้น

1.3 ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ 2) มีความหวังและกำลังใจ 3) กล้าที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น และ 4) เชื่อมั่นว่าการมีชีวิตอยู่จะมีประโยชน์ต่อตัวเองและผู้อื่น

1.4 การมีศรัทธาต่อการมีชีวิตอยู่ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในชีวิต 2) สามารถวางแผนและลงมือทำสิ่งนั้นให้บรรลุเป้าหมาย 3) มีความภูมิใจในตนเอง 4) มีความรักความเมตตาต่อบุคคลอื่น 5) รู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด 6) เชื่อในคุณความดี มีศีลธรรม

1.5 ความมุ่งมั่นในชีวิตและอนาคต ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความเพียรพยายามเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 2) ยืนหยัดไม่ยอมแพ้แม้มีอุปสรรค และ 3) มีมุมมองที่ดีต่อตัวเองโดยยอมรับในสิ่งที่ตนเป็น

2. นำแบบวัดไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหากับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน และด้านการวิจัยทางการศึกษาและด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน 1 ท่าน) พบว่าได้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. นำแบบวัดดังกล่าว จำนวน 66 ข้อ ไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 จำนวน จาก 5 คณะวิชาของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 235 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัดข้อคำถามที่มีค่า r ต่ำสุดในแต่ละตัวบ่งชี้ออก ทำให้ได้แบบวัด RQ จำนวน 63 ข้อ มีค่า r อยู่ระหว่าง .218 – 0.612

4. นำแบบวัดที่ผ่านการหาอำนาจจำแนกแล้ว มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้อง ภายใน (Internal Consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficients) พบว่า แบบวัด RQ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ เท่ากับ 0.910

5. จัดพิมพ์แบบวัด RQ เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบวัด RQ ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 63 ข้อ ไปเก็บกับตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 661 คน ระหว่างเดือนกันยายน 2554 – ตุลาคม 2554

2. นำแบบวัดทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติภาคบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้และความโด่งและสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ การเปรียบเทียบ ระดับ RQ ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีเพศและคณะวิชาที่ต่างกัน ด้วยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับ RQ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.84, SD = .59$) หากพิจารณาแต่ละคณะวิชา พบว่า นักศึกษาเพศชายคณะเภสัชศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีค่าเท่ากับ 4.68 และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีค่าเท่ากับ 3.44 สำหรับนักศึกษาเพศหญิงคณะพยาบาลศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเท่ากับ 4.21 และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเช่นกันคือมีค่าเท่ากับ 3.07 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คณะเภสัชศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีค่าเท่ากับ 4.30 และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีค่าเท่ากับ 3.35 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน RQ จำแนกตามเพศและคณะวิชา

เพศ / คณะวิชา	จำนวน (คน)	เพศชาย		เพศหญิง		รวม		
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	CV(%)
แพทยศาสตร์	16	3.80	.70	4.19	.38	4.02	.56	13.93
พยาบาลศาสตร์	18	4.14	.00	4.21	.28	4.21	.27	06.41
เภสัชศาสตร์	9	4.68	.04	4.19	.33	4.30	.36	08.37
สัตวแพทยศาสตร์	11	3.81	.37	3.77	.51	3.79	.41	10.81
สาธารณสุขศาสตร์	51	3.89	.59	3.99	.41	3.97	.46	11.58
วิทยาศาสตร์	77	3.53	.56	3.91	.59	3.80	.60	15.78
วิศวกรรมศาสตร์	76	3.44	.82	3.07	.73	3.35	.81	24.17
สถาปัตยกรรม	54	4.04	.39	3.90	.52	3.96	.47	11.86
วิทยาการสารสนเทศ	54	3.75	.43	3.88	.74	3.80	.57	15.00
การเมืองการปกครอง	76	3.97	.51	3.94	.48	3.95	.49	12.40
ศิลปกรรม	6	3.94	.42	3.10	.00	3.80	.51	13.15
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	63	3.81	.49	3.89	.53	3.87	.52	13.43
การท่องเที่ยวและการโรงแรม	55	4.14	.24	3.79	.63	3.82	.61	15.96
การบัญชี	76	3.83	.57	3.93	.45	3.89	.49	12.59
ศึกษาศาสตร์	19	3.89	.60	3.92	.59	3.91	.57	14.57
รวม	661	3.76	.62	3.89	.57	3.84	.59	15.36

2. ผลการเปรียบเทียบระดับ RQ ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีเพศและคณะต่างกัน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่าง เพศและคณะวิชา (Two-Way Analysis of Variance) เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับ คณะวิชา พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าเพศและคณะวิชาไม่ร่วมกันส่งผลต่อคะแนนรวมของภูมิด้ำนทำนทงอาร์มณและจิตใจ ดังนั้นสามารถแยกแปลความหมายอิทธิพลหลัก (Main Effect) ที่ละตัวได้ (สุชาติ บวรกิตติวงศ์, 2548: 249;ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2554: 183) เมื่อพิจารณาเพศของนักศึกษา พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แสดงว่า นักศึกษาเพศชายและหญิงมีคะแนนภูมิด้ำนทำนทงอาร์มณและจิตใจไม่แตกต่างกัน สำหรับคณะวิชา พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักศึกษาแต่ละคณะวิชามีภูมิด้ำนทำนทงอาร์มณและจิตใจต่างกัน ซึ่งผู้วิจัย ได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ต่อไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน แสดงในตารางที่ 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิด้ำนทำนทงอาร์มณและจิตใจของนักศึกษาที่มีเพศ และคณะวิชาที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	Type III SS	df	Mean Square	F	<i>p</i>
เพศ	.210	1	.210	.655	.419
คณะวิชา	25.655	14	1.833	5.723	.000
ปฏิสัมพันธ์	7.029	14	.502	1.568	.083
ความคลาดเคลื่อน	202.038	631	.320		
รวม	9995.969	661			

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่นั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความแปรปรวนของ ประชากรในแต่ละกลุ่มว่ามีความแปรปรวนเท่ากันหรือไม่ เพื่อจะได้เลือกใช้สถิติในการทดสอบรายคู่ได้ ถูกต้อง ซึ่งหากประชากรในแต่ละกลุ่มมีความแปรปรวนต่างกัน (ค่า sig น้อยกว่า .05) จะเลือกใช้สถิติ equal variance not assumed ในการเปรียบเทียบรายคู่ ควรเลือกใช้สถิติ Dunnett's T3 เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายต่อการปฏิเสธสมมติฐานว่าง แต่หากความแปรปรวนของประชากรในแต่ละกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ LSD ในการเปรียบเทียบรายคู่ เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายต่อการปฏิเสธสมมติฐานว่าง (สุชาติ บวรกิตติวงศ์, 2548: 227-230) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ประชากรในแต่ละกลุ่มมีความแปรปรวนแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติ Dunnett's T3 ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของนักศึกษาแต่ละคณะวิชา

ผลการเปรียบเทียบรายคู่
คณะแพทยศาสตร์ > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ > คณะวิทยาศาสตร์, คณะวิศวกรรมศาสตร์, และคณะท่องเที่ยวและการโรงแรม
คณะเภสัชศาสตร์ > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะท่องเที่ยวและการโรงแรม > คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะการบัญชี > คณะวิศวกรรมศาสตร์

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนน RQ ของนักศึกษาที่เรียนในคณะวิชาพบว่า คะแนน RQ ของนักศึกษาในแต่ละคณะวิชามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกคณะ มีคะแนนสูงกว่า คณะวิศวกรรมศาสตร์ ยกเว้นคณะพยาบาล ที่มีคะแนนสูงกว่า คณะวิศวกรรมศาสตร์แล้ว ยังมีคะแนนสูงกว่า คณะวิทยาศาสตร์ และคณะท่องเที่ยวและการโรงแรม

อภิปรายผล

1. นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจอยู่ในระดับมาก ($M = 3.84, SD = .59$) เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุ 20 - 21 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่มีความมั่นคงในอารมณ์ ไม่แปรปรวนง่าย สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี ตลอดจนแสดงพฤติกรรม การตอบสนองอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (พัฒนาการต่างๆ ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น: http://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/concepts_of_developmental_psychology/02_5.html)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับ RQ ของนักศึกษาเพศชายและหญิงมีคะแนนภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ทั้งนักศึกษาเพศชายและหญิงต่างอยู่ในช่วงวัยของการบรรลุพัฒนาการ ที่เปลี่ยนจากวัยเด็กกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจอยู่เรื่อย ๆ และจะเจริญเต็มที่เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยบุคคลจะบรรลุพัฒนาการทั้งทางกาย และจิตใจ ดังนั้นพอถึงวัยผู้ใหญ่ บุคคลจะเริ่มมีพฤติกรรมที่แน่นอนไม่ต่างกัน (พัฒนาการต่างๆ ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น: http://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/concepts_of_developmental_psychology/02_5.html) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rebecca P. Winsett (2010: 293-296) ที่ศึกษา การรับรู้ตนเอง (self-efficacy) และ RQ ของวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 10-16 ปี ที่เป็นโรคเบาหวาน จำนวน 81 คน โดยการเข้าค่าย รักษาโรคเบาหวาน โดยศึกษาว่าตัวแปรทั้งสองนี้ได้รับอิทธิพลจากค่ายหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการรับรู้ตนเองและ RQ ในระดับสูง และไม่พบความแตกต่างของคะแนนทั้งสองระหว่างเพศของกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่มีการเปรียบเทียบ RQ ระหว่างเพศชายหญิงในวัยรุ่นตอนปลาย แต่มีการศึกษาในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผลจากการทำแบบวัด RQ พบว่า เพศชายและหญิงมีระดับ RQ ไม่ต่างกัน (Choowattanapakorn T. et al. , 2010: 333).

อย่างไรก็ดี มีการศึกษาตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ RQ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทั้ง 2 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรทั้งสองจะมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน เช่น การมองโลกในแง่ดี ความสามารถในการปรับตัว มีความรับผิดชอบ มั่นใจในตนเอง ควบคุมสถานการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างดี ประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง อดทน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้วางใจในสัมพันธภาพ มีทักษะการสื่อสารที่ดี ฯลฯ แต่มีบางองค์ประกอบของ RQ ที่ทำให้ต่างจาก EQ คือ ความมุ่งมั่นในชีวิตและอนาคต การมีศรัทธาต่อการมีชีวิตอยู่ (วราพร เอรารวรรณ์, 2553: 305) ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับ ภรณ์ เอื้อจรัสพันธุ์ และคณะ (2549) ที่เปรียบเทียบระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2549 ที่มีเพศ ชั้นปี และหลักสูตร การศึกษาต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั้นแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาแพทย์ที่มีเพศต่างกันมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลวิจัยพบว่า ระดับ RQ ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีบางคณะวิชาที่มีคะแนน RQ ในระดับปานกลาง ดังนั้น คณะวิชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริม RQ ให้กับนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แบบวัด RQ ที่ใช้อาจมีจำนวนข้อคำถามมากเกินไป (ตัวบ่งชี้ละ 3 ข้อ) ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ตอบเหนื่อยในการตอบ ทำให้ผลการวัดอาจไม่ตรง ดังนั้นควรพัฒนาแบบวัดให้เป็นฉบับสั้น (ตัวบ่งชี้ละ 1 ข้อ) เพื่อให้ผลการวัดสามารถวัดได้ตรงกับคุณลักษณะดังกล่าวได้อย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนได้ถูกต้องตรงประเด็นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2554). *SPSS การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ ๕. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พัฒนาการต่างๆ ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.baanjomut.com/library_2/extension-1/concepts_of_developmental_psychology/02_5.html. [2557, มกราคม 5].
- ภรณ์ เอื้อจรัสพันธุ์ และคณะ. (2549). *ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2549*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.smj.ejnal.com/e-journal/showdetail/?show_detail=T&art_id=1257. [2557, มกราคม 5].
- วรพร เอรารธรรม. (2553). *การพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดภูมิด้านทานทางอารมณ์และจิตใจ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต*. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย. ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2553): 300-319.
- สุชาติ บวรกิตติวงศ์. (2548). *สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Choowattanapakorn T. et al. (2010). *Resilience among women and men aged 60 years and over in Sweden and in Thailand*. Nursing and Health Sciences, 12: 329-335.
- Michele L. Pettit, Sue C. Jacobs, Kyle S. Page, and Claudia V. Porras. (2009). *An Assessment of Perceived Emotional Intelligence and Health Behaviors among College Students*. The Health Educator. 4 (2): 54-63.
- Rebecca P. Winsett, Sarah R. Stender, Gayle Gower, George A. Burghen. (2010). *Adolescent Self-Efficacy and Resilience In Participants Attending A Diabetes Camp*. PEDIATRIC NURSING, November-December vol 36/No. 6: 293-296.